

מדת בדת

לע"נ הגאון ר' שמואל יעקב בן
ר' יששכר דב בורנשטיין זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 252 פרשת בהר בחוקותי תשע"ז

שיעון חזק חיוני בדרך קצרה

בבא בתרא קיז-קכג

ההם שאין לומר כפשוטו שהם חיו והאחרים מתו שהרי כבר כתוב ולא נותר מהם איש כי אם כלב בן יפונה ויהושע בן נון, והכוונה במלה חיו שהם חיו בחלקם.

לברייתא הנ"ל למתלוננים ולעדת קורח לא היה חלק בארץ ויש ברייתא שיהושע וכלב נטלו את חלקם של המרגלים והמתלוננים ושל עדת קורח והם נחלקו שלמשנתנו לא מקישים מתלוננים למרגלים ולברייתא מקישים מתלוננים למרגלים כמו שכתוב בברייתא שמה שאמרו בנות צלפחד אבינו מת במדבר זה צלפחד, והוא לא היה בתוך העדה זה עדת מרגלים הנועדים על ה' זה מתלוננים בעדת קורח כמשמעו, והקשה רב פפא לאביי וכי יהושע וכלב נטלו כל כך הרבה בכל א"י וביאר אביי שכוונת הברייתא על המתלוננים שבעדת קורח.

רב פפא הקשה לאביי שלמ"ד שהארץ התחלקה ליוצאי מצרים מובן הפסוק ויפלו חבלי מנשה עשרה שהיו שם ששה בתי אבות, ועוד ד' של בנות צלפחד: חלקו של צלפחד ושני חלקים אצל חפר ועוד חלק של אח נוסף אך למ"ד שהארץ התחלקה רק לבאי הארץ א"כ יש לבנות צלפחד רק ב' חלקים אך גם למ"ד שהארץ התחלקה ליוצאי מצרים הוצרכנו לומר שהיה אח נוסף א"כ למ"ד שהארץ התחלקה לבאי הארץ היה חלק של שני אחים כמו ששינוי נתן תתן להם זו נחלת אביהן, בתוך נחלת אביהם זו נחלת אבי אביהם והעברת את נחלת זו חלק בכורה, ור"א בן יעקב סובר שנטלו גם את חלק אחי אביהן שכתוב נתן תתן ומי שסובר שקבלו את נחלת שני אחי אביהן לומדים מהפסוק אחוזת נחלה.

עוד הקשה רב פפא שאם הפסוק מונה את הילדים א"כ היו הרבה ילדים בבני מנשה ואם הוא מנה רק את הבתי אבות א"כ היו רק ששה,

דף קיט ויש לומר שמנו רק את הבתי אבות והפסוק בא לחדש שבנות צלפחד נטלו חלק בכורה שא"י נקראת מוחזקת.

מה שכתוב בברייתא לעיל שהבנים נטלו בזכות אבי אביהם ואבי אמותיהם, ויש ברייתא שנטלו בזכות עצמם, ונחלקו שלמ"ד שליוצאי מצרים נחלקה נטלו בזכות האבות, ולמ"ד שהתחלקה לבאי הארץ נטלו בזכות עצמם, וללישנא בתרא שני הברייתות סוברות שהארץ התחלקה לבאי הארץ אלא שאם היו בני עשרים נטלו בזכות עצמם ואם היו פחות מבני עשרים נטלו בזכות האבות.

יש להקשות איך נטל צלפחד בחלק בכורה הרי זה ראוי ואין הבכור נוטל בראוי כמו מוחזק, ורב יהודה מבאר בשם שמואל שנטלו ביתדות אהלים, ורבה מקשה שיש ברייתא שר' יהודה אמר שהן נטלו ד' חלקים כמו שכתוב ויפלו חבלי מנשה עשרה, ורבה מבאר שא"י נקראת מוחזקת, ויש להקשות שיש ברייתא שאמר ר' חידקא ששמעון השקמוני הוא חבירו מתלמידי ר"ע והוא אמר שמשו רבינו ידע שבנות צלפחד יורשות אלא שלא ידע אם הן נוטלות חלק בכורה, ופרשת נחלות היתה ראויה להכתב ע"י משה אלא שהן זכו ונכתבה על ידן, ומשה ידע שהמקושש במיתה שכתוב מחלליה מות יומת אלא שלא ידע באיזה מיתה

דף קיז מדברי המשנה מוכח כמ"ד שהארץ התחלקה ליוצאי מצרים ששינוי שר' יאשיה אומר שהארץ התחלקה ליוצאי מצרים שכתוב לשמות מטות אבותם ינחלו, ומהפסוק לאלה תחלק הארץ בנחלה דורשים למעט קטנים, ור' יונתן סובר שהארץ התחלקה לבאי הארץ שכתוב לאלה תחלק הארץ בנחלה, והפסוק לשמות מטות אבותם ינחלו מלמד שהנחלה הזו אינה כשאר נחלות שחיים יורשים מתים ואילו בירושת הארץ מתים יורשים את החיים, ואמר רבי שהמשל לכך הוא שהיו שני אחים כהנים בעיר אחת ולאחד יש בן אחד ולאחר יש שני בנים והלכו לגורן זה שיש לו בן אחד נוטל חלק אחד והאחר שיש לו שני בנים נוטל שני חלקים ומחזירים לאביהם וחולקים בשוה, ור"ש בן אלעזר סובר **עמוד ב** שהארץ התחלקה גם ליוצאי מצרים וגם לבאי הארץ שאם האדם יצא מצרים נטל חלק אחד ואם היה מבאי הארץ נוטל עם באי הארץ ואם היה גם מיוצאי מצרים וגם מבאי הארץ נוטל חלק עם שניהם, ויהושע וכלב נטלו את חלקם של המרגלים, ולמתלוננים ועדת קורח לא היה כלל חלקובניהם ירשו בזכות אבי אביהם או אבי אמם, והפסוק לשמות מטות אבותם מדבר על יוצאי מצרים שאין לומר שזה מדבר על השבטים שכתוב בפרשת וארא ונתתי אותה לכם מורשה אני ה' שהיא ירושה לכם מאבותיכם וזה נאמר ליוצאי מצרים.

רב פפא הקשה לאביי שלמ"ד שהארץ התחלקה ליוצאי מצרים מובן מה שכתוב לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעט נחלתו,

דף קיח אך למ"ד שהארץ התחלקה לבאי הארץ מה שייך לומר לרב תרבו הרי כל אחד מקבל את חלקו ונשאר בקושיא, ועוד הקשה רב פפא שלמ"ד שהארץ התחלקה ליוצאי מצרים מובן מדוע צווחו בנות צלפחד אך למ"ד שהתחלקה לבאי הארץ מה טענתן שיקח הרי הוא איננו, ויש לומר שטענתם היתה לגבי חזרת הנכסים חוזרים לחפר, עוד קשה שלמ"ד שהארץ התחלקה ליוצאי מצרים מובן מדוע צווחו בני יוסף כמו שכתוב וידברו בני יוסף ואני עם רב שלא קיבלו מספיק בחלקם, אך אם נאמר שהארץ התחלקה לבאי הארץ א"כ מה יש להם לצווח הרי קיבלו לפי הבאים ויש לומר שהיה להם ילדים רבים שלא קיבלו חלק.

אביי מוכיח שלא היה אחד בעם ישראל שלא קיבל שאילו היה אחד כזה א"כ היה לו לצווח, ואין לומר שאכן צווחו וכתבו רק את בני יוסף שהצווחה הועילה ומי שהצווחה לא הועילה לא נכתבה שהרי באמת הצווחה של בני יוסף לא הועילה, ויש לומר שהפסוק בא לחדש עצה טובה שיש לאדם להזהר מעין הרע, ועל זה נאמר ויאמר אליהם יהושע אם עם רב אתה עלה לך היערה והוא אמר להם שיחביאו עצמם ביערות שלא ישלוט בהם עין הרע **עמוד ב** אמרו לו אנו מזרע יוסף ולא שולטת עלינו עין הרע שכתוב בן פורת יוסף בן פורת עלי עין ואמר ר' אבהו שיש לקרוא עולי עין שעולים מעל עין הרע, ור' יוסי בר חנינא למד מהפסוק וידגו לרוב בקרב הארץ שכמו שהמים מכסים על הדגים ואין העין שולטת בהם כך אין העין שולטת בזרעו של יוסף.

עולא אומר שמה שיהושע וכלב נטלו את חלקם של המרגלים לומדים מהפסוק ויהושע וכלב חיו מן האנשים

ופרשת מקושש היתה ראויה להכתב ע"י משה אלא שהמקושש התחייב והיא נכתבה על ידו **עמוד ב** ללמד שמגלגלים זכות ע"י זכאי וחובה ע"י חייב, ואם נאמר שא"י מוחזקת היא א"כ מדוע שלא יטלו, ויש לומר שאכן בדבר זה הסתפק משה שכתוב ונתתי אותה לכם מורשה אני ה' שהיא ירושה מאבותיהם או שהם מורישים ואינם יורשים, ופשוט לו את שניהם שזה ירושה מאבותם והם מורישים ואינם יורשים, ולכן כתוב תביאמו ותיטעמו בהר נחלתך ולא כתוב תביאנו שהם התנבאו ולא ידעו מה התנבאו.

כתוב בפסוק ותעמודנה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני הנשיאים וכל העדה, ויש להקשות שהם עמדו לפני משה והוא לא ידע ושאר העדה ידעו, ומבאר ר' יאשיה שיש להפוך את הפסוק ולדרוש שקודם עמדו לפני העדה ואח"כ לפני הנשיאים ואח"כ לפני משה, ואבא חנן מבאר בשם ר"א שכולם ישבו בביהמ"ד והן עמדו לפני כולם, והם נחלקו שלר' יאשיה לא יתכן לחלוק כבוד לתלמיד במקום רבו ואילו לר"א ניתן לחלוק כבוד לתלמיד במקום רבו, ולהלכה חולקים ולהלכה לא חולקים, וקשה מהלכה על הלכה ויש לומר שאם הרב חולק כבוד לתלמיד ניתן לחלוק לו כבוד במקום הרב, ואם רבו לא חלק לו כבוד לא חולקים כבוד לתלמיד במקום הרב.

שנינו שבנות צלפחד היו חכמניות ודרשניות וצדקניות הן היו חכמות כמו שאמר ר' שמואל בר רב יצחק שמשה רבינו דרש בפרשת יבום שכתוב כי ישבו אחים יחדיו, והן אמרו שאם אנו נחשבים כבן תן לנו נחלה ואם אין אנו נחשבות כבן תתיבם אמנו, ומיד משה הקריב את משפטן, והן היו דרשניות שהם אמרו אילו היה לו בן לא דברנו, ויש ברייתא שהם אמרו אילו היה לו בת ור' ירמיה אמר שיש למחוק בת ואביי אמר שהכוונה שאפילו היה בת לבן לא דברנו, והן היו צדקניות שלא נישאו אלא להגון להן ואמר ר"א בן יעקב שאפילו הקטנה שבהן לא נישאה לפני גיל ארבעים, ויש להקשות שרב חסדא אמר שאשה שנשאה לפני כ' יולדת עד ס' ואם נישאה אחר כ' יולדת עד מ' ומי שנישאת בת מ' לא יולדת כלל אלא מתוך שהן היו צדקניות נעשה להן נס כמו יוכבד שכתוב וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי,

דף קכ והרי היא היתה בת מאה ושלושים כמו שאמר רב חמא בר חנינא שיוכבד הורתה במצרים והיא נולדה בין החומות כמו שכתוב אשר ילדה אותה ללוי במצרים שהיא רק נולדה במצרים אך הורתה בארץ ישראל, ומה שקראו לה בת ביאר רב יהודה בר זבידא שנוולדו בה סימני נערות והתעדן הבשר והתפשטו הקמטים וחזר היופי למקומו, יש להקשות מדוע כתוב 'ויקח' הרי עמרם החזיר אותה וביאר רב יהודה בר זבידא שהוא עשה בה מעשה ליקוחין שהושיב אותה באפריון ואהרן ומרים משוררים לפניו ומלאכי השרת אומרים אם הבנים שמחה.

יש לדייק שבהמשך הפסוקים כשמדובר על נישואיהן נמנו בנות צלפחד כדרך גדולתם ובפרשת מטות נמנו כדרך חכמתן וזה ראייה לרב אמי שבישיבה מושיבים כדרך חכמה ובמסיבה הולכים אחר זקנה, ואמר רב אשי שזה רק במופלג בחכמה ובזקנה, אך אצל ר' ישמעאל שנו שהן היו שקולות שכתוב ותהיינה שלכולן היתה הויה אחת.

רב יהודה אומר בשם שמואל שהותר לבנות צלפחד להנשא לכל השבטים שכתוב לטוב בעיניהן תהיינה לנשים ומה שכתוב בהמשך אך למשפחת מטה אביהם תהיינה לנשים זה רק עצה טובה שהן נישאו להגון להם, ורבה מקשה שדרשו בפסוק אמור אליהם לאותם העומדים על הר סיני לדורותיכם

אלו דורות הבאים, ואם נאמר אבות מדוע נאמר בנים ואם נאמר בנים מדוע נאמר אבות אלא שיש באבות מה שאין בבנים ויש בבנים מה שאין באבות שלגבי האבות נאמר וכל בת יורשת נחלה ויש הרבה מצוות שהצטוו הבנים והאבות לא, וכתוב להדיא שבאבות נאמר וכל בת יורשת נחלה שלא תנשא לשבט אחר ורבה עצמו תירץ שזה נאמר על כולם מלבד בנות צלפחד.

יש לבאר בברייתא מנין רק באבות נאמר שלא ינשאו לשבט אחר ביאר רבא שכתוב זה הדבר שדבר זה לא ינהג אלא בדור הזה, ורבה זוטי הקשה לרב אשי שא"כ גם בפסוק זה הדבר שנאמר בשחטי חוץ נדרוש שזה נאמר רק על אותו דור, ויש לומר ששם כתוב לדורותם, **עמוד ב** ויש להקשות שגם זה הדבר שכתוב בפרשת מטות נאמר שזה נאמר רק לאותו דור, ויש לומר ששם לומדים משחטי חוץ ופרשת ירושה לא לומדים משחטי חוץ כי לגבי שחטי חוץ ומטות צריך לכתוב כדי לדרוש גזירה שוה אך לגבי ירושת בת התורה יכולה לשתוק וממילא נדע שזה ינהג גם לדורות אלא זה ודאי בא למעט, ומהגזירה שוה לומדים שכמו ששחטי חוץ נאמר לאהרן ובניו וכל ישראל כך בפרשת מטות וכמו שכאן מדובר בראשי המטות כך בשחטי חוץ, ומבאר רב אחא בר יעקב שלומדים מהגזירה שוה שבהפרת נדרים צריך ג' הדיוטות כמו אהרן ובניו ומה שכתוב ראשי המטות זה כדברי רב חסדא שגם יחיד מומחה מתיר, ולומדים שגם בשחטי חוץ היה ראשי המטות ללמד שיש שאלה בהקדש, ולדעת ב"ש שאין שאלה בהקדש כמו ששנינו שלב"ש בקדש טעות הקדש ולב"ה אינו הקדש, ולב"ש לומדים מזה שכתוב בשחטי חוץ ללמד שרק על שחיטה חייבים ולא על מליקה, ומה שכתוב ראשי המטות ללמד שחכם מתיר ובעל לא מתיר ובעל מיפר וחכם אינו מיפר, ולב"ש שלא לומדים גזירה שוה יש ללמוד ג' הדיוטות מסמיכות הפרשה כמו ששנינו וידבר משה אל בני ישראל ודרש ר' יוסי הגלילי,

דף קכא שנאמרו רק מועדי ה' ולא שבת בראשית ולבן עזאי רק פרשת מועדות נאמרה אך לא פרשת נדרים, ור' יוסי בר נתן למד את הברייתא הזו ולא ידע לפרשה והלך אחר רב ששת לנהרדעא ולא מצאו והלך למחזא ושם מצאו, וביאר לו רב ששת שרק מועדי ה' צריכים קידוש ב"ד אך שבת לא תלויה בקידוש ב"ד שהיינו אומרים שכיון ששבת כתובה בפרשת מועדות א"כ היא תצטרך קידוש ב"ד כשאר מועדות קמ"ל ששבת אינה צריכה קידוש ב"ד, ומה שכתוב שמועדי ה' נאמרו ולא פרשת נדרים ללמד שרק מועדי ה' צריכים מומחים אך בהתרת נדרים לא צריך מומחים, ומה שכתוב ראשי המטות ביאר רב חסדא שהתרת יחיד זה רק ע"י מומחה.

שנינו במסכת תענית שלא היו מועדים טובים לישראל כט"ו באב וכיוה"כ שבנות ירושלים יצאו בהם בכלי לבן שאולים שלא לבייש את מי שאין לו, ואמנם יוה"כ הוא יום סליחה ומחילה ונתנו בו לוחות אחרונות, אך לכאורה מה השמחה בט"ו באב וביאר רב יהודה בשם שמואל שהותרו השבטים לבא זה בזה שהם דרשו זה הדבר שהגבלת נישואי בת יורשת זה רק בדור זה, ורבה בר בר חנה ביאר בשם ר' יוחנן ששבט בנימין הותר בו לבא בקהל, כמו שכתוב ואיש ישראל נשבע במצפה לאמר איש ממנו לא יתן בתו לבנימין לאשה ובט"ו באב דרשו להתיר כי הם נשבעו ממנו ולא מבנינו, ורב דימי בר יוסף ביאר בשם ר"נ שכלו בו מתי מדבר כמו ששנינו שעד שלא כלו מתי מדבר **עמוד ב** לא היה דיבור עם משה שכתוב ויהי כאשר תמו אנשי המלחמה למות מקרב העם

מה שכתוב לעיל שהתחלקה לכספים אין לפרש שמי שקיבל טוב יסלק מעות למי שקיבל פחות טוב שלא מדברים בשוטים שמסתלקים מנחלתם עבור מעות וברור שמי שקיבל קרקע פחות טובה הוא קיבל יותר קרקע אלא הכוונה שהעלו בדמים לפי הקירוב וריחוק לירושלים, ונחלקו בזה תנאים שר"א סובר שהעלו בכספים ור' יהושע סובר שהעלו בקרקע.

יש ברייתא שממעטים את יהושע וכלב מהגורל, ואין לפרש שהם לא לקחו שהרי הם קיבלו את של המרגלים כ"ש שיקבלו את חלקם אלא שהם לא נטלו בגורל אלא על פי ה', וביהושע כתוב על פי ה' נתנו לו את העיר אשר שאל את תמנת סרח בהר אפרים **עמוד ב** מה שכתוב במקום אחר תמנת חרס אמר ר"א שבתחילה הפירות שלה היו כחרס ואח"כ היו מסריחים מרוב שומנם, וללישנא בתרא בתחילה היו מסריחים ואח"כ היו כחרס, בכלב כתוב ויתנו לכלב את חברון כאשר דיבר משה ויורש משם את שלושת בני הענק, אך יש להקשות שחברון היא עיר מקלט והיא מערי הלויים ואביי מבאר שכלב קיבל את פרברי העיר כמו שכתוב ואת שדה העיר ואת חצריה נתנו לכלב בן יפונה באחוזתו.

משנה גם הבן וגם הבת בנחלה אך הבן נוטל פי שנים בנכסי האב אך לא בנכסי האם והבנות ניונות מנכסי האב אך לא מנכסי האם. **גמרא** אין לפרש בדברי המשנה שהבן והבת שוים בנחלה שהרי שנינו לעיל שבן קודם לבת וגם כל יוצאי יריכו קודמים לבת, ור"נ בר יצחק מבאר שגם בן וגם בת נוטלים בראוי כמו מוחזק, אך קשה שגם זה שנינו לעיל שבנות צלפחד נטלו ג' חלקים חלק אביהם וחלקו עם אחיו בנכסי חפר, ורב פפא מבאר שגם בת נוטלת בחלק בכורה אך קשה שגם בזה שנינו שבנות צלפחד נטלו את החלק בכורה של אביהן, ועוד קשה מדוע כתוב **אלא** שהבן נוטל פי שנים, ורב אשי מבאר שמדובר שיש בן או בת בין הבנים ואם אמר על מי שראוי ליורשו שירש דבריו קיימים, ולכאורה קשה שזה כדברי ר' יוחנן בן ברוקה וכבר שנינו כן לקמן, ואין לומר שמשנתינו באה לסתום כדברי ר' יוחנן שהרי סתם ואח"כ מחלוקת אין הלכה כסתם, ועוד קשה מדוע כתוב **אלא** שהבן, ומר בר רב אשי מבאר שהבן והבת שוים בנכסי האב והאם אלא שהבן נוטל פי שנים בנכסי האב אך לא בנכסי האם.

שנו בברייתא שמה שכתוב בפסוק לתת לו פי שנים הכוונה כאחד האחים ואין לומר שיקבל פי שנים בכל הנכסים, **דף קכג** שכמו שכשהוא מתחלק עם אחד הוא נוטל פי שנים ממנו כך כשהוא מתחלק עם חמשה הוא נוטל פי שנים מכל אחד, או שנאמר שהוא יקבל פי שנים מכולם יחד, אך יש ללמוד מהפסוק והיה ביום הנחילו את בניו והתורה מרבה נחלה אצל האחים דהיינו שרוב הנחלה תהיה אצל האחים, ויש פסוק נוסף ובני ראובן בכור ישראל כי הוא הבכור ובחללו יצועי אבי ניתנה בכורתו לבני יוסף בן ישראל ולא להתיחש לבכורה, וכתוב עוד פסוק כי יהודה גבר באחיו ולנגיד ממנו והבכורה ליוסף וכמו שבכורתו של יוסף לקבל פי שנים משבט אחר כך בכורה שנאמרה לדורות הכוונה פי שנים כאחד, וכתוב פסוק נוסף ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי וכי הוא לקחה בחרבו והרי נאמר כי לא בקשתי אבטח וחרבי לא תושיעני, אלא חרבי הכוונה לתפילה וקשתי הכוונה לבקשה, ומה שצריכים פסוקים נוספים כי היינו יכולים לפרש בפסוק הראשון כדברי ר' יוחנן בן ברוקה לכן מביאים את הפסוק ראובן בכור ישראל ואין לומר שלא לומדים בכורה מבכורתו

וסמוך לזה וידבר ה' אלי לאמר אלי היה הדיבור, **עולא** מבאר שבט"ו באב ביטל הושע בן אלה את השומרים שהושיב ירבעם שלא יעלו מישראל לרגל, **רב מתנה** מבאר שנתנו בו הרוגי ביתר לקבורה ובאותו יום תקנו ביבנה לומר הטוב והמטיב הטוב שלא הסריחו המתים והמטיב שהם נתנו לקבורה, **רבה ורב יוסף** מבארים שבט"ו באב פסקו מלכרות עצים למערכה כמו ששנינו שר"א הגדול אומר שבט"ו באב תשש כוחה של חמה ולא כרתו עצים למערכה, **רב מנשה** אומר שקוראים לו יום תבר מגל ומכאן ואילך מי שמוסיף ללמוד בלילותיו יוסיף לו ימים ומי שלא מוסיף יסיף ומבאר רב יוסף שתקברנו אמו.

שנו בברייתא שז' קפלו בחייהם את כל העולם, מתושלח ראה את אדם ושם ראה אותו ויעקב ראה את שם ועמרם ראה את יעקב ואחיה השילוני ראה את עמרם ואליהו הנביא ראה את אחיה השילוני ועדיין הוא קיים, ויש להקשות וכי אחיה ראה את עמרם הרי נאמר על דור המדבר ולא נותר מהם איש כי אם כלב בן יפונה ויהושע בן נון, ורב המנונא מבאר שלא נגזרה הגזירה על שבט לוי שכתוב במדבר הזה יפלו פגריכם וכל פקודיכם לכל מספרכם מבין עשרים שנה ומעלה ורק מי שנפקד מבין כ' להוציא מבני לוי שנפקדו בני ל' יום, ויש להקשות וכי לא נכנסו משאר שבטים הרי שנינו שיאיר בן מנשה ומכיר בני מנשה נולדו בימי יעקב ומתו רק כשנכנסו ישראל לארץ שכתוב ויכו מהם אנשי העי כשלושים וששה איש ושנינו שר' יהודה אמר שלושים וששה ממש ואמר לו ר' נחמיה שלא כתוב שלושים וששה אלא כשלושים וששה אלא זה נאמר על יאיר בן מנשה ששקול כרוב הסנהדרין, ורב אחא בר יעקב מבאר שלא נגזרה הגזירה על מי שהוא פחות מבין כ' ויותר מבין ס' שיש ללמוד גזירה שוה ומעלה ומעלה מערכין ששם יותר מבני ס' הם כפחות מבני כ'.

הסתפקו אם א"י התחלקה חלק שוה לפי השבטים או לפי גולגולת האנשים,

דף קכב ויש להוכיח ממה שכתוב בין רב למעט ועוד שנינו שא"י עתידה להתחלק ליי"ג חלקים שבתחילה היא נחלקה ליי"ב והיא התחלקה בכסף שכתוב בין רב למעט ור' יהודה אמר שהתחלקו סאה ביהודה כנגד ה' סאים בגליל והחלוקה היתה בגורל שכתוב אך בגורל ורק באורים ותומים ויהושע על פי הגורל ואלעזר היה מלוכש אורים ותומים ויהושע והעם עומדים לפניו ולפניו היה קלפי של תחומים ושל שבטים והוא כיוון ברוח הקודש זבולון עולה ותחום עכו עולה עמו והוא הפך בקלפי של תחומין ושל שבטים ובדיוק כך עלה בגורל, ושוב כיוון ברוח הקודש נפתלי עולה ותחום גינזור עולה עמו, וכך היה כשהפך בקלפי והעלה בגורל, וכך בכל שבט ושבט והחלוקה של עוה"ז אינה כשל עוה"ב שבעוה"ז למי שיש שדה לבן אין לו שדה פרדס ולמי שיש פרדס אין שדה לבן אך בחלוקה של עוה"ב אין לך אדם אחד שאין לו בהר בשפלה ובעמק כמו שכתוב שער ראובן אחד שער יהודה אחד שער לוי אחד, והקב"ה מחלק בעצמו שכתוב ואלה מחלוקתם נאם ה' וכתוב להדיא שבתחילה התחלקה ליי"ב שבטים א"כ מוכח שהחלוקה היא לפי שבטים ולא לפי יחידים.

רב חסדא אומר שלעתיד לבא החלק הי"ג הוא לנשיא כמו שכתוב והעובד העיר יעבדוהו מכל שבטי ישראל, ורב פפא מקשה שנאמר שזה רק עבודת שכירות בעלמא, ואמר אביי שכתוב והנותר לנשיא מזה ומזה לתרומת הקודש ולאחזות העיר.

לכן לומדים מהפסוק והבכורה ליוסף ואין לומר שמי אמר שיוסף קיבל פי שנים לכן מביאים את הפסוק ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך, ומקשה רב פפא שנאמר שהכוונה לדקל בעלמא, אמר לו אביי שיש פסוק נוסף אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי.

ר' חלבו שאל את ר' שמואל בר נחמני מדוע נטל יעקב את בכורת ראובן ונתנה ליוסף, ולכאורה מה השאלה הרי כתוב ובחללו יצועי אביו, אלא עיקר השאלה היא מדוע דוקא יוסף קיבל אותה אמר לו ר' שמואל משל למה הדבר דומה לבעה"ב שגידל יתום בביתו וכשגדל היתום והעשיר אמר לעצמו שיהנה את בעה"ב מנכסיו, שאל ר' חלבו ואם ראובן לא היה חוטא יוסף לא היה מקבל ור' יונתן רבך ביאר בזה שהבכורה היתה ראויה לצאת מרחל שכתוב אלה תולדות יעקב יוסף אלא שלא קדמה אותה ברחמים ומתוך צניעות שהיתה לרחל הקב"ה החזירה לה והמקור לכך שלא התפללה שכתוב ועיני לאה רכות שאין לומר רכות ממש כי התורה לא דברה אף בגנות בהמה טמאה שכתוב ואת הבהמה אשר איננה טהורה ואיך התורה כותבת בגנות צדיקים אלא ביאר ר"א שמתנותיה גדולות כהונה ולוויה ומלכות, ורב מבאר שענינה רכות הוא כפשוטו ואינו גנאי אלא שבח שהיא שמעה בפרשת דרכים שהאנשים אומרים שני בנות ללבן ושני בנים לרבקה הגדולה לגדול והקטנה לקטן וכששאלה מה מעשיו של עשו אמרו לה שהוא איש רע שמלסטם את הבריות, ושאלה מה מעשיו של הקטן אמרו לה שהוא איש תם יושב אוהלים והיא בכתה עד שנשרו ריסי עיניה ולכן כתוב וירא ה' כי שנואה לאה שאין לומר כפשוטו שהרי הפסוק לא מדבר אף בגנות בהמה טמאה, אלא שהקב"ה ראה ששנואים מעשי עשו בעיניה ולכן ויפתח את רחמה.

הצניעות שהיתה ברחל שכתוב ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא וכי בן רבקה הוא ולכאורה הוא בן אחות אביה אלא שאמר לה יעקב התנשאי לי והיא אמרה לו שכן אך אביה רמאי ולא יוכל לו אמר לה מה רמאותו אמרה לו יש לי אחות שגדולה ממני והוא לא ישיאני לפניו אמר לה יעקב אחיו אני ברמאות, וקשה וכי מותר לצדיק ללכת ברמאות ויש לומר שמותר כמו שכתוב עם נבר תתבר ועם עיקש תתפל ויעקב מסר לה סימנים וכשהכניסו לו את לאה אמרה רחל עכשיו תכלם אחותי ומסרה לה את הסימנים ולכן נאמר ויהי בבוקר והנה היא לאה ומשמע שבלילה לא ידע שהיא לאה בגלל הסימנים שרחל מסרה לה.

אבא חליפא קרויא שאל את ר' חייא בר אבא שבמנין שבעים נפש כתוב בכלל שבעים וכשיוורדים לפרטים מנויים רק ס"ט אמר לו ר' חייא שהיתה תאומה עם דינה שכתוב ואת דינה בתו, אך קשה שא"כ נדרוש שגם עם בנימין היתה תאומה **עמוד ב** שכתוב ואת בנימין אחיו בן אמו אמר ר' חייא שאכן היתה לי מרגלית ואתה מבקש לאבדה ממני שר' חמא בר חנינא אמר שיוכבד השלימה לשבעים שהורתה היתה בדרך והיא נולדה בין החומות שכתוב אשר ילדה אותה ללוי במצרים שרק לידתה במצרים אך הורתה קודם לכן.

ר' חלבו שאל את ר' שמואל בר נחמני מדוע רק כשנולד יוסף אמר יעקב ללבן שלחני אמר לו שיעקב ראה שאין זרעו של עשו נמסר אלא בידי זרעו של יוסף שכתוב והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש, ושאל ר' חלבו שכתוב על אדום ויכם דוד מהנשף עד הערב למחרתם אמר לו ר' שמואל מי שלמדך נביאים לא למדך כתובים הרי כתוב בלכתו אל צקלג נפלו עליו ממנשה עדנה ויוזבד ואליהוא

וצלתי ראשי האלופים אשר למנשה, ורב יוסף מקשה שכתוב ומהם מן בני שמעון הלכו להר שעיר אנשים חמש מאות ופלטיה ונעריה ורפיה ועזיאל בני ישעי בראשם ויכו את שארית הפליטה לעמלק וישבו שם עד היום הזה, ורבה בר שילא מבאר שישעי הוא מבני מנשה שכתוב ובני מנשה חפר וישעי.

שנו בברייתא שבכור נוטל פי שנים בזרוע לחיים וקיבה ומוקדשים ובשבח ששבחו נכסים אחר מיתה, כגון שאביהם הניח להם פרה שמוחכרת או מושכרת ביד אחרים או שהיתה רועה באפר וילדה, אך אם בנו בתים ונטעו כרמים אין הבכור נוטל בזה פי שנים, ויש לדקדק איך מדובר במתנות הרי אם כבר בא ליד אביהם פשוט שהבכור יטול פי שנים ואם עדיין לא הגיע ליד אביהם א"כ זה ראוי ואין הבכור נוטל פי שנים בראוי ויש לומר שמדובר במכירי כהונה שהיה רגיל לתת לאביהם ונשחט כבר בחיי אביהם ומתנות שלא הורמו נחשבים כאילו הורמו, ויש להקשות שמוקדשים אינם ברשותו, ויש לומר שמדובר בקדשים קלים וכדעת ר' יוסי הגלילי שזה ממון בעלים כמו ששינו שדרש ר' יוסי הגלילי בפסוק ומעלה מעל בה' לרבות קדשים קלים שהם ממון בעלים, ויש להקשות מדוע הברייתא מחדשת שברועה ואפר וילדה הבכור נוטל הרי אם נוטל במוחכרת ומושכרת שאינם ברשות האב ק"ו שיטול ברועה באפר, ויש לומר שבא ללמד שמוחכרת ומושכרת זה כמו רועה באפר שזה שבח שבא ממילא והיורשים לא חסרו על כך ממון.